

“İnovasyon” da neymiş?

Aykut Göker

Günümüz pazar ekonomilerinin üretim ufkunu belirleyen ‘inovasyon’ terimi, hem bir süreci (‘yenile[n]me’yi) hem de bir sonucu (‘yenilik’i) anlatır. Terim, AB/OECD literatürüne göre, süreç olarak, **‘bir fikri, pazarlanabilir bir ürün ya da hizmete, yeni ya da geliştirilmiş bir imalat ya da dağıtım yöntemine, ya da yeni bir toplumsal hizmet yöntemine dönüştürme’**yi ifade eder. Ama, aynı terim, dönüştürme süreci sonunda ortaya konan, **‘pazarlanabilir ürün, yöntem ya da hizmetteki yenilik’** anlamına da gelir.

Tanımda dikkati çeken ilk nokta, gerek süreç gerekse sonuç açısından, **‘pazarlanabilirlik’** üzerindeki vurgulamadır. İkinci nokta, dönüşüm konusu ‘fikir’ üzerinde hiçbir nitelenmenin olmamasıdır. Bu fikir, pazarlanabilir bir sonuç yaratmak kaydıyla, geleneksel teknolojilerle de ilgili olabilir, yüksek teknolojilerle de. Hatta fikrin teknolojiyle hiçbir ilintisi bulunmayabilir. Ama, inovasyon konusu olan, ürün, yöntem ya da hizmetlerin teknoloji içeriği (muhteva) giderek artmakta ve teknoloji düzeyleri hızla yükselmektedir. Bu durumda, gelişkin bir ürün ya da yöntem ortaya koyabilmek için, genellikle, içerilen teknolojiyi geliştirmek gerekmektedir; inovasyon süreci de giderek, teknolojiyle ve onun kaynağı olan bilimle çok daha fazla ilintili hale gelmektedir. ABD’de yapılan bir araştırmada, 1987-94 arasında verilen patentlerde, bilimsel yayınlara yapılan atıf sayısının üç kat arttığı görülmüştür. Bu, inovasyonun ana kaynağının bilim ve teknoloji (B&T) alanında ortaya konan yeni fikirler olduğunun belirgin bir göstergesidir. Bu açıdan, **inovasyon, son çözümlemede, B&T’yi ekonomik ya da toplumsal bir faydaya dönüştürmeyi anlatır**, diyebiliriz. Buradan hareketle de, bir ülkenin inovasyondaki yetkinliğinin, **teknolojik inovasyonda** ve ona kaynaklık eden B&T’yi üretmede (**AR-GE’de**) göstereceği başarıya bağlı olduğunu söyleyebiliriz.

Ancak, teknolojik inovasyonda yetkinlik kazanmak, basit bir teknik süreçten, örneğin, yeni teknolojileri öğrenip özümsemekten ibaret değildir. Süreç, bilim, teknoloji ve üretim sistemlerinin unsurları dışında, başka pek çok kültürel, sosyal, ekonomik ve politik unsuru ve bu unsurlar arasında etkileşimi içerir. Bu etkileşim için, bu sürece özgü bir sisteme, **Ulusal İnovasyon Sistemi**’ne ihtiyaç vardır. Bu sistemin kurulabilmesiyle, eğitim politikasından istihdam politikasına; ekonomi, sanayi ve para politikalarından yabancı sermaye ve ticaret politikalarına; enformasyon ve telekomünikasyon politikalarından bölgesel politikalara kadar pek çok politikada, gerekli düzenlemelerin, sistemik bir bütünlük içinde yapılmasına bağlıdır.

İnovasyonda yetenek kazanmanın, buna özgü bir sistem kurma meselesi olduğunun ve bunun yaşamsal öneminin en çarpıcı kanıtı, Sovyetler Birliği ile Japon ekonomi sistemleri arasında yapılacak bir karşılaştırma ile ortaya konabilir. Japonya karşısında B&T üstünlüğü tartışmasız olan Sovyetler Birliği, bu yetkinliğini üretim sistemine taşıyamadığı, daha açık bir deyişle, B&T sistemi (üniversite ve diğer araştırma kurumlarının oluşturduğu sistem) ile üretim sistemi arasında gerekli etkileşimi yaratamadığı ya da bunun gerekli olduğunu göremediği, dolayısıyla da, üretim sistemine, kendisini teknolojik açıdan bir üst düzeyde yeniden üretme, yeni ya da daha gelişkin olanı yaratma becerisini kazandıramadığı için başarısız olmuştur. Buna karşılık II. Dünya Savaşı sonrasında, B&T’de önemli bir yetkinliğe sahip bulunmayan Japonya’sı, B&T sistemi ile üretim sistemi arasındaki etkileşimin önemini ve inovasyondaki

sistemik ilişkiyi çok iyi kavradığı için, dünyamızın başlıca teknolojik g odaklarından biri haline gelmeyi başarmıştır.

Dnn diğer Sosyalist Ekonomileri de, özellikle Orta ve Doęu Avrupa'dakiler, B&T sistemlerinin bugün bile yadsınamayacak gücüne rağmen, gerekli etkileşim mekanizmalarını henüz kuramadıkları için, üretim sistemlerini yenileyememekte; yeni ürünler, yeni üretim yöntemleri yaratamamakta; bu yüzden, bütünleşmek istedikleri dünya sisteminde geçerli olan oyunun kuralları gereği, teknolojesi eskimiş üretim tesislerini ya kapatmak ya da bunları yenileyip sürdürebilmek için, teknolojiye egemen yabancı şirketlere terketmek zorunda kalmaktadırlar.

Peki, ya bizim ulusal inovasyon sistemimiz? İncelememizi sürdüreceęiz.

agoker@ttgv.org.tr

CBT, 27 Ocak 2001.